

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.2511

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin

16.6.1992 tarihli oturumundan; Türkiye Cumhuriyeti'nin Kültür Bakanı konuşuyor:

Kültür Bakanı Durmuş Fikri Sağlar: "... Değerli arkadaşlarım, bizden önceki yönetimin uluslararası kitap fuarlarında

bizi nasıl tanıttıkları konusunda çok çarpıcı bir belge sunuyorum burada. UNESCO nezdindeki büyükelçimiz Sayın Pulat Tacer, Kültür Bakanlığına yazdığı resmî yazıda ne diyor: "1991 yılında Paris'de açılan bir kitap fuarına katılan Yayınlar Dairesinin, Türkiye reyonunda sergilediği iki kitaptan biri de "Doğu'da Batı Politikasının Manevî İflâsı" başlıklı, Fransızca kara kaplı bir kitaptı. Bu kitap, Avrupa Topluluğuna tam üyelik için başvurmuş bulunan ülkemizin Avrupa politikasına karşı görüşleri içeren bir yayındı" diyor, Pulat Tacer, ben söylemiyorum bunları.

Türkiye Cumhuriyeti'nin UNESCO daimi temsilcisinin verdiği bilgileri Meclis kürsüsünden tekrarlayan ve Ahmet Rıza'nın "La Faillite Morale de la Politique Occdentale en Orient" başlıklı kitabını konu edinen bir Kültür Bakanı. Anlaşılan kitap "kara" kaplı ve "kara" bir kitaptır, Bakan'a göre. Türk milletinin milletlerarası itibarını düşürmek için "kara" niyetli "eski yönetim" tarafından basılmış ve dağıtılmıştır.

Türkiye'de Resmî Kültür Politikası ve... "Ahmet Rıza Diye Birisi"

Mustafa GÜNGÖR

Önce kitabın Türkçe doğru başlığını verelim: "Batı'nın Doğu Politikasının Ahlâken İflâsı" Kitap 1922 yılında Paris'de basılmıştır.

Kitabın kapağında "Ahmet Rıza: İkinci Meşrutiyet Mebusan Meclisi ve Ayan Meclisi Reisi, İttihat ve Terakki Fırkası Kurucularından" ibaresi yer almaktadır.

Resmî Kültür Politikası:

"Resmî Kültür Politikası olamayacağı" sloganıyla göreve başlayan bir Kültür Bakanı'ndan bütün vatandaşlar gibi ben de çok şey bekliyordum. Ancak, Kültür politikasızlığını kültürsüzlük olarak sunan bir Bakandan, öğrenilecek tek şey 1992'de Türkiye'nin ne vahim durumda olduğudur. UNESCO'da Türkiye'yi temsil eden bir Büyükelçi ve onun cehaletini Meclis Kürsüsünden tekrarlayan bir Bakan, hem de "Kültür" Bakanı, ümmi paşaların söz sahibi olduğu talihsiz dönemleri hatırlatıyor. İnsaf sahibi herkes şu kanaatime katılacaktır: Ahmet Rıza'nın kim olduğunu bilmeyen "birisi"ni, Kültür Bakanlığına bağlı il ve ilçe halk kütüphanelerine, Kütüphane memuru olarak tayin etmek bir cinayettir. Çevresinde "resmî müşavirler" in mebzul miktarda yer aldığı, Türkiye-

mizin fakir kütüphane hizmetlerine en yakın konumda bulunan bir Kültür Bakanı ile Türkiye'yi UNESCO nezdinde temsile yetkili bir Büyükelçi Ahmet Rıza'yı tanımıyorsa, akıl ve fikir sahibi herkes başını iki elinin arasına alıp, Türkiye'de işlerin neden "doğru" gitmediğini derin bir "of" çekerek anlayacaktır.

Ahmet Rıza:

Ahmet Rıza'nın fikri mirasının sahibi, İttihat ve Terakki Cumhuriyet Halk Fırkası-SHP çizgisinde, Kültür Bakanlığı koltuğunda oturan zattır. Bu mirastan nasipsiz olan bu satırların yazarının, Ahmet Rıza'nın kim olduğunu bu mirasın sahiplerine öğretmeye kalkması, Ahmet Rıza'ya yapılan haksızlığı düzeltmek için kalem oynatması vaka-yı garibedendir.

Ahmet Rıza, Cumhuriyet dönemine damgasını vuran pozitifizmin en güçlü banilerindedir. Cumhuriyetin jakoben seçkinleri, Ahmet Rıza'nın geliştirdiği fikirlerde kendi ifadelerini ve önlerinde açılan yolu bulmuşlardır. Tabii bu fikirlerin içinde yer aldığı çerçeve "kültürsüzlük" değildir.

Aşağıda, Şükrü Hanioglu'nun yayınladığı, Ahmet Rıza'nın kızkardeşine yazdığı mektubu aktararak, Osmanlı aydınlarının çelişkili, çaresiz ve yalpalayan fikir dünyaları ve Cumhuriyetin tepeden inme inkılaplarının habercisi olan Ahmet Rıza'nın düşünce dünyası hakkında bir ışık getirerek sözü sahibine emanet edelim.

"..... Benim Nazik Karındaşım Fahirem,
Hazret-i Muhammed'in güzel sözlerinden biri de 'Beşikten mezara kadar ilmi taleb ediniz' kelâm-ı hikmetidir. Halbuki bu büyük nasihatı o bizim kahrolacak cahil imamlar, softalar: (ilimden murad Kur'an, ilm-ihâl okumaktır) diye tağyir etdiklerinden vaktiyle yâni Hazret-i Muhammed zamanında ve biraz sonra Arablar beyninde hendese, cebir, hey'et, coğrafya, tıb gibi fünûnda mahir birçok meşhur âlimler yetişmişken bin sene sonra Ümmet-i Muhammed üç buçuk gurusluk alış verişin hesabını bakkal Yorgi'nin çırağına yapıdırma derecelerine tenezzül etti, çünkü o garb âlimlerinin fenne dair yazdıkları birçok kitapları kimse eline almadı. İlm-yukarıda dediğim gibi- mızraklı ilm-ihâldir denildi. Lâ'net olsun, ilm-ihâllerinin mızrağı..... girsin. Alçak herifler koca ümmetin mahv ü perişân olmasına sebep oldular! Şirvan, Türkistan tarafındaki İslâmi Rusya bitiriyor; Hindistan'ın ahali-i müslimesi İngilizler elinde azalıyor. Cezayir ve Trablusgab'da vaktiyle birkaç yüz cami' varmış. Fransız terbiyesiyle büyüyen İslâm çocukları cami' semtine uğramadıklarından nihayet camilerde sıçanlar cirit oynamağa başlamış. İngilizler henüz Mısır'ı zabtmedilirse de birkaç sene sonra onlar oranını, Fransızlarla İtalyanlar da Suriya ile tekmiil Arabistan'ın sahibi olacakları gün gibi görünüyor. İslâmlar bugün Yahudiler derecesine indiler. Bana sorarsan: Maarif ve malûmat nokta-i nazârinca Yahudilerden elbet aşağıdırlar. Ümmet dağıldı, zayıfladı, bundan sonra toplanması, kesb-i kuvvet etmesi mümkün değildir. Birbaşda hurileri, soğuk şerbetleri, akarsuları olan cennetin yolları gidikçe azalmaktadır. Ben kadın olsaydım dinsizliği ihtiyar eder de İslâm olmasını istemezdim: üzerime üç karı ve istediği kadar odalık almasına cevaz veren kocama cennetde huriler hazırlayan, başımı, yüzümü dolab beygiri gibi örttürdükden ma'ada beni her bir eglenceden men' eden kocamı boşaya-mamak, döğerse sesimi çıkarmamak gibi daima erkeklerle hayırlı, kadınlara muzir kanunlar vaz' eden bir din benden uzak olsun derdim.
Tuhaf! Bu da bir nev'sinir hastalığı olmalı, dine dair bahs açıldı mı kendimi zabta muktedir olamıyorum.... Zaman böyle kamıyaçak Fahireciğim, ne faide ki biz erken veyahud bahtsız bir memleketde doğmuşuz!..." *

DİPNOTLAR

*Şükrü Hanioglu, Bir Siyasal Örgüt olarak Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Jön Türklük (1889-1902) iletişim yayı, İstanbul, Tarihsiz, s. 47-48